

Legământul și planul

Sabat după-amiază, 30 august

De memorat:

„Moise a venit și a spus poporului toate cuvintele Domnului și toate legile. Tot poporul a răspuns într-un glas: «Vom face tot ce a zis Domnul.»” Exodul 24:3.

Ca Dumnezeu, Creator și Răscumpărător al lor, Domnul a dorit să fie cu israeliții și să locuiască în mijlocul lor. El ne-a creat pentru a fi în strânsă părtășie cu El. Dar, dacă relațiile profunde cu alți oameni pot fi construite doar cu timp și cu efort, același lucru este valabil și în cazul relației noastre, pe verticală, cu Dumnezeu. Ea poate fi o experiență înălțătoare și aducătoare de dezvoltare, dar numai dacă petrecem timp cu El. În termeni practici, aceasta înseamnă studierea Cuvântului Său (Dumnezeu ne vorbește), rugăciune (ne deschidem inima în fața lui Dumnezeu) și mărturisirea în fața altora despre moartea, învierea și revenirea lui Hristos (ne implicăm în misiunea lui Dumnezeu). Pe măsură ce Dumnezeu ne binecuvântează, noi vom fi un canal de binecuvântare pentru alții.

Accentul trebuie să fie pus pe Dumnezeu, nu pe noi înșine (Evrei 12:1,2). Fiindcă avem o legătură strânsă cu El, Dumnezeu ne poate face în stare să urmăm învățăturile Sale, ceea ce înseamnă ascultare de Cuvântul Său. Nu este de mirare că generația de urmași ai lui Hristos din vremea sfârșitului este descrisă ca oameni „care păzesc poruncile lui Dumnezeu și credința lui Isus” (Apocalipsa 14:12).

Este chiar simplu: Îl iubim pe Dumnezeu și, din această iubire, ne supunem Lui.

Duminică, 31 august

Cartea și sângele

1. Studiază Exodul 24:1-8. Ce rol joacă citirea Cuvântului lui Dumnezeu și stropirea cu sânge în ratificarea legământului dintre Dumnezeu și poporul Său?

Exodul 24:1-8

¹ Dumnezeu a zis lui Moise: „Suie-te la Domnul, tu și Aaron, Nadab și Abihu, și șaptezeci de bătrâni ai lui Israel, și să vă închinați de departe, aruncându-vă cu fața la pământ.

- ² Numai Moise să se apropie de Domnul; ceilalți să nu se apropie și poporul să nu se suie cu el.”
- ³ Moise a venit și a spus poporului toate cuvintele Domnului și toate legile. Tot poporul a răspuns într-un glas: „Vom face tot ce a zis Domnul.”
- ⁴ Moise a scris toate cuvintele Domnului. Apoi s-a sculat dis-de-dimineață, a zidit un altar la poalele muntelui și a ridicat douăsprezece pietre pentru cele douăsprezece seminții ale lui Israel.
- ⁵ A trimis pe niște tineri dintre copiii lui Israel să aducă Domnului arderi de tot și să înjunghie tauri ca jertfe de mulțumire.
- ⁶ Moise a luat jumătate din sânge și l-a pus în străchini, iar cealaltă jumătate a stropit-o pe altar.
- ⁷ A luat cartea legământului și a citit-o în fața poporului. Ei au zis: „Vom face și vom asculta tot ce a zis Domnul.”
- ⁸ Moise a luat sângele și a stropit poporul, zicând: „Iată sângele legământului pe care l-a făcut Domnul cu voi pe temeiul tuturor acestor cuvinte.”

Dumnezeu viu al Bibliei este Dumnezeu relațiilor. Pentru Domnul nostru, important nu este cine știe ce lucru sau plan, ci persoana. Astfel, Dumnezeu le acordă o atenție deosebită oamenilor, iar scopul principal al activităților Sale este acela de a construi o relație personală cu oamenii. Până la urmă, un Dumnezeu care „este dragoste” ar trebui să fie un Dumnezeu căruia îi pasă de relații, căci cum poate exista dragoste fără relații?

Isus Hristos a spus: „Și după ce voi fi înălțat de pe pământ, voi atrage la Mine pe toți oamenii” (Ioan 12:32). Dumnezeu este interesat nu doar de comportamentul nostru etic, de doctrina corectă sau de un set de acțiuni corespunzătoare, ci, mai presus de toate, de o relație personală, strânsă cu noi. Ambele instituții ale creației (Geneza 1 – 2) vizează relația: prima – relația pe verticală, cu Dumnezeu (Sabatul); a doua – relația pe orizontală, dintre oameni (căsătoria).

Ratificarea legământului de la Sinai trebuia să consolideze relația specială pe care Dumnezeu dorea să o aibă cu poporul Său. În cadrul ceremoniei, poporul a strigat de două ori că se va supune lui Dumnezeu în tot ceea ce a cerut El. „Vom face tot ce a zis Domnul”, au proclamat israeliții. Și vorbeau serios, dar nu își cunoșteau fragilitatea, slăbiciunea, lipsa de putere. Poporul a fost stropit cu sângele legământului, indicând faptul că doar prin meritele lui Hristos poporul Israel era capabil să urmeze instrucțiunile lui Dumnezeu.

Nu vrem să acceptăm că natura noastră umană este fragilă, slabă și întru totul păcătoasă. Avem o tendință inerentă spre rău. Pentru a fi capabili să facem binele, trebuie să avem ajutor din afara noastră. Acest ajutor vine doar de sus, din

puterea harului lui Dumnezeu, din Cuvântul Său și din Duhul Sfânt. Și chiar și având toate acestea la dispoziție, răul tot ne ajunge ușor din urmă, nu-i așa?

De aceea, o relație personală strânsă cu Dumnezeu era esențială pentru oamenii de atunci, de la Sinai, precum și pentru noi, cei de astăzi.

„Vom face tot ce a zis Domnul” (Exodul 24:3). De câte ori nu ai spus același lucru, dar apoi nu te-ai ținut de cuvânt? Care este singura soluție?

Luni, 1 septembrie

La vederea lui Dumnezeu

2. Ce experiență uimitoare le-a fost dată copiilor lui Israel în Exodul 24:9-18?

Exodul 24:9-18

⁹ Moise s-a suit împreună cu Aaron, Nadab și Abihu, și cu șaptezeci de bătrâni ai lui Israel.

¹⁰ Ei au văzut pe Dumnezeul lui Israel; sub picioarele Lui era un fel de lucrare de safir străveziu, întocmai ca cerul în curăția lui.

¹¹ El nu Și-a întins mâna împotriva aleșilor copiilor lui Israel. Ei au văzut pe Dumnezeu, și totuși au mâncat și au băut.

¹² Domnul a zis lui Moise: „Suie-te la Mine pe munte și rămâi acolo. Eu îți voi da niște table de piatră cu Legea și poruncile pe care le-am scris pentru învățătura lor.”

¹³ Moise s-a sculat, împreună cu Iosua, care-i slujea; și Moise s-a suit pe muntele lui Dumnezeu.

¹⁴ El a zis bătrânilor: „Așteptați-ne aici, până ne vom întoarce la voi. Iată, Aaron și Hur vor rămâne cu voi; dacă va avea cineva vreo neînțelegere, să meargă la ei.”

¹⁵ Moise s-a suit pe munte, și norul a acoperit muntele.

¹⁶ Slava Domnului s-a așezat pe muntele Sinai, și norul l-a acoperit timp de șase zile. În ziua a șaptea, Domnul a chemat pe Moise din mijlocul norului.

¹⁷ Înfățișarea slavei Domnului era ca un foc mistuitor pe vârful muntelui, înaintea copiilor lui Israel.

¹⁸ Moise a intrat în mijlocul norului și s-a suit pe munte. Moise a rămas pe munte patruzeci de zile și patruzeci de nopți.

După restabilirea fermă a legământului cu Dumnezeu, Moise a urcat din nou pe Sinai. La începutul acestei ascensiuni, Moise nu era singur. El a avut compania

excelentă a 73 de conducători israeliți. Pentru aceștia a fost experiența culminantă: L-au văzut pe Dumnezeu (teofanie), iar textul subliniază de două ori această realitate uimitoare. A fost și un moment în care liderii, prin faptul că au mâncat împreună, au pecetluit legământul cu Dumnezeu. A fost o masă festivă, iar Dumnezeul lui Israel a fost gazda lor. Acești conducători erau profund onorați de Dumnezeu.

În Orientul Mijlociu, în perioada biblică (și într-o anumită măsură și astăzi), luarea mesei împreună era o experiență deosebită, o mare onoare și un privilegiu. Favoriza iertarea și legarea unei prietenii. Implica ideea de a fi alături unii de alții și de a rămâne împreună în momente de criză și probleme. Cei care mâncau împreună își promiteau unii altora fără cuvinte că, dacă uneia dintre părți i se întâmplă ceva, cealaltă va fi obligată să îi vină în ajutor. Invitația la masă era un gest special care nu era adresat oricui.

În același timp, refuzarea unei invitații era una dintre cele mai grave insulte. Această perspectivă ne ajută să înțelegem relatările din Noul Testament în care Isus Hristos a fost aspru criticat pentru că mânca cu păcătoșii (Luca 5:30). Atunci când serbează Cina Domnului, credincioșii creează în același timp această legătură strânsă cu alți credincioși care sunt păcătoși ca și ei. În timpul acestei mese, sărbătorim iertarea și salvarea pe care le avem prin Isus (vezi Matei 26:26-30; Marcu 14:22-25; 1 Corinteni 11:23-29).

În mod tragic, unii dintre bărbații care au urcat cu Moise au căzut mai târziu în păcat și și-au pierdut viața (vezi Leviticul 10:1,2,9). Chiar dacă au avut o experiență atât de profundă cu Dumnezeu acolo, ei nu au fost schimbați sau convertiți de acea experiență. Ce lecție puternică despre cum cunoașterea adevărului și însușirea privilegiilor sacre nu înseamnă automat că ești convertit! După ce au trăit ceea ce trăiseră, acești bărbați ar fi trebuit să fie ultimii care să facă ceea ce au făcut în mod tragic mai târziu.

Meditează mai mult la istoria acestor oameni foarte privilegiați, chiar fii ai lui Aaron. Ce avertisment ne transmite nouă, ca adventiști, care, cu lumina care ne-a fost încredințată, suntem într-adevăr privilegiați?

Marți, 2 septembrie

Puterea de a asculta

3. Analizează Ezechiel 36:26-28. Cum ajungem să dăm dovadă de ascultare?

Ezechiel 36:26-28

²⁶ Vă voi da o inimă nouă și voi pune în voi un duh nou; voi scoate din trupul vostru inima de piatră și vă voi da o inimă de carne.

²⁷ Voi pune Duhul Meu în voi și vă voi face să urmați poruncile Mele, și să păziți, și să împliniți legile Mele.

²⁸ Veți locui în țara pe care am dat-o părinților voștri; voi veți fi poporul Meu, și Eu voi fi Dumnezeuul vostru.

În trei ocazii au declarat israeliții cu fervoare că aveau să asculte de Dumnezeu (Exodul 19:8; 24:3,7). Ascultarea este importantă, chiar dacă Biblia ne învață că noi, oamenii, suntem slabi, defecti, fragili și păcătoși. Acest adevăr trist s-a văzut nu doar în istoria Israelului antic, ci și în istoria întregului popor al lui Dumnezeu. Cum ajungem atunci în stare să Îl urmăm pe Dumnezeu cu credincioșie?

Vestea bună este că Dumnezeu ne dă putere să facem ceea ce ne poruncește. Ajutorul nostru vine din afară, permițându-ne să facem ceea ce Dumnezeu cere. Aceasta este lucrarea Sa. În centrul rezumatului său teologic din Ezechiel 36:26,27, profetul Ezechiel spune foarte clar acest lucru. Numai Dumnezeu poate realiza un transplant de inimă, iar El face acest lucru prin îndepărtarea inimii noastre de piatră și înlocuirea ei cu o inimă sensibilă de carne. Ceva similar le-a reamintit Iosua ascultătorilor săi: „Voi nu veți putea să slujiți Domnului” (Iosua 24:19). Noi putem decide să-L urmăm pe Dumnezeu; acesta este rolul nostru. Trebuie să alegem, să alegem clipă de clipă să ne predăm Lui. Și aceasta pentru că nu avem puterea de a duce la îndeplinire nici măcar alegerea noastră conștientă de a-L sluji. Dar, atunci când Îi predăm lui Dumnezeu slăbiciunea noastră, El ne va face puternici. Pavel spune: „Când sunt slab, atunci sunt tare” (2 Corinteni 12:10).

De remarcat abundența de verbe la persoana I singular din Ezechiel 36:24-30 – Dumnezeu spune: „vă voi strânge”, „vă voi stropi”, „vă voi curăți”, „vă voi da”, „voi pune”, „vă voi face [...] să împliniți legile Mele”. Ceea ce face El, aceea vei face și tu. El Se identifică cu tine, iar dacă te apropii de El, ceea ce face El, aceea vei face și tu. Unitatea dintre Dumnezeu și tine va fi dinamică, puternică și vie. Din nou, accentul în acest pasaj este pus pe acțiunea lui Dumnezeu. „Voi pune Duhul Meu în voi și vă voi face să urmați poruncile Mele și să păziți și să împliniți legile Mele” (Ezechiel 36:27). Dumnezeu le poruncește oamenilor să se supună și apoi le dă puterea de a se supune. Dumnezeu Își ajută întotdeauna poporul să facă ceea ce îi cere. Ascultarea este darul lui Dumnezeu (nu doar ceea ce realizăm noi), la fel cum îndreptățirea și mântuirea sunt, de asemenea, darurile Lui (Filipeni 2:13).

Dacă ni s-a promis puterea de a asculta, de ce ne este atât de ușor să cădem oricum în păcat?

În mijlocul poporului Său

Dumnezeu Își învăța poporul prin diferite mijloace, iar unul dintre acestea era sanctuarul. Toate slujbele din cadrul acestuia Îl indicau pe Domnul Isus; erau lecții practice despre planul de mântuire, care avea să fie realizat prin Isus multe secole mai târziu.

4. Ce adevăruri cruciale, practice și teologice găsim în Exodul 25:1-9?

Exodul 25:1-9

¹ Domnul a vorbit lui Moise și a zis:

² „Vorbește copiilor lui Israel să-Mi aducă un dar; să-l primiți pentru Mine de la orice om care-l va da cu trageră de inimă.

³ Iată ce veți primi de la ei ca dar: aur, argint și aramă;

⁴ materii vopsite în albastru, purpuriu, cârmâziu, pânză de in subțire și păr de capră;

⁵ piei de berbeci vopsite în roșu și piei de vițel de mare; lemn de salcâm;

⁶ untdelemn pentru sfeșnic, mirodenii pentru untdelemnul ungerii și pentru tămâia mirositoare;

⁷ pietre de onix și alte pietre pentru efod (umerar) și pieptar.

⁸ Să-Mi facă un Locaș Sfânt, și Eu voi locui în mijlocul lor.

⁹ Să faceți Cortul și toate vasele lui după chipul pe care ți-l voi arăta.”

Chiar dacă îi conducea pe israeliți și era deja aproape de ei, Dumnezeu l-a instruit pe Moise să construiască un sanctuar: „Să-Mi facă un locaș sfânt, și eu voi locui în mijlocul lor” (Exodul 25:8). Dumnezeu voia să le arate în mod tangibil că El era într-adevăr cu ei.

Biblia ne asigură că Dumnezeu nu locuiește în temple și clădiri făcute de oameni (Faptele apostolilor 7:47-50), deoarece El este mai mare de cât cerurile cerurilor, iar cerurile nu-L pot cuprinde. Pavel, la Areopagul din Atena, afirmă: „Dumnezeu care a făcut lumea și tot ce este în ea este Domnul cerului și al pământului și nu locuiește în temple făcute de mâini” (Faptele apostolilor 17:24). De asemenea, regele Solomon afirmă: „Dar ce! Va locui oare cu adevărat Dumnezeu pe pământ? Iată că cerurile și cerurile cerurilor nu pot să Te cuprindă, cu cât mai puțin casa aceasta pe care Ți-am zidit-o eu” (1 Împărați 8:27). Sanctuarul urma să fie locul în care Dumnezeu avea să Își manifeste prezența în fața lor.

Israelii trebuiau să aducă o jertfă de bunăvoie pentru construirea sanctuarului. Trebuiau să aducă daruri prețioase, inclusiv aur, argint, bronz, lemn de salcâm, diferite tipuri de țesături fine, ulei de măsline și mirodenii. În Exodul 25:10 – 27:21 ni se dau multe detalii cu privire la cort și serviciile sale. Dumnezeu i-a oferit lui Moise un plan care conținea instrucțiuni precise cu privire la modul de construire și amenajare a cortului, inclusiv cu privire la chivotul legământului, masa cu pâinile pentru punerea înaintea, sfeșnic, altare, perdele, culori și dimensiuni.

Moise trebuia să ridice cortul după modelul pe care i l-a arătat Dumnezeu (Exodul 25:9,40; 26:30), care era o imagine a sanctuarului ceresc (Evrei 8:1,2; 9:11). Sanctuarul pământesc a îndeplinit o funcție ca pitală până la moartea Domnului Isus și până la slujirea Sa în sanctuarul ceresc, care a făcut ca sanctuarul pământesc să devină inutil – un adevăr simbolizat de ruperea perdelei din fața Locului Preasfânt la moartea lui Hristos (Matei 27:51; Marcu 15:38).

Joi, 4 septembrie

Umpluți cu Duhul lui Dumnezeu

Dumnezeu l-a instruit pe Moise cu privire la fiecare detaliu în vederea pregătirii pentru slujbele cortului. Preoții trebuiau să aibă veșminte preoțești, dar marele-preot purta un efod special, care conținea numele fiilor lui Israel. De asemenea, purta un pieptar, pe care se aflau Urim și Tumim și care trebuia să fie pus în dreptul inimii (Exodul 28). Toți preoții trebuiau să fie consacrați (Exodul 29). Alte elemente care trebuiau pregătite cu grijă erau altarul tămâierii, ligheanul pentru spălare, uleiul pentru ungere și tămâia (Exodul 30).

5. Citește Exodul 31:1-18. Ce ajutor special le-a oferit Dumnezeu pentru ca toate detaliile cortului și toate serviciile legate de acesta să fie pregătite și construite într-un mod frumos și adecvat?

Exodul 31:1-18

¹ Domnul a vorbit lui Moise și a zis:

² „Să știi că am ales pe Bețaleel, fiul lui Uri, fiul lui Hur, din seminția lui Iuda.

³ L-am umplut cu Duhul lui Dumnezeu, i-am dat un duh de înțelepciune, pricepere și știință pentru tot felul de lucrări,

⁴ i-am dat putere să născocască tot felul de lucrări meșteșugite, să lucreze în aur, în argint și în aramă,

⁵ să sape în pietre și să le lege, să lucreze în lemn și să facă tot felul de lucrări.

- ⁶ Și iată că i-am dat ca ajutor pe Oholiab, fiul lui Ahisamac, din seminția lui Dan. Am dat pricepere în mintea tuturor celor ce sunt iscusiți, ca să facă tot ce ți-am poruncit:
- ⁷ Cortul întâlnirii, chivotul mărturiei, capacul ispășirii care va fi deasupra lui și toate uneltele Cortului;
- ⁸ masa cu uneltele ei, sfeșnicul de aur curat cu toate uneltele lui, altarul tămâierii;
- ⁹ altarul arderilor de tot cu toate uneltele lui, ligheanul cu piciorul lui;
- ¹⁰ veșmintele pentru slujbă, veșmintele sfinte ale preotului Aaron, veșmintele fiilor lui pentru slujbele preoțești;
- ¹¹ untdelemnul pentru ungere și tămâia mirositoare pentru Sfântul Locaș. Le vor face după toate poruncile pe care ți le-am dat.”
- ¹² Domnul a vorbit lui Moise și a zis:
- ¹³ „Vorbește copiilor lui Israel și spune-le: „Să nu care cumva să nu țineți Sabatele Mele, căci acesta va fi între Mine și voi și urmașii voștri un semn după care se va cunoaște că Eu sunt Domnul, care vă sfințesc.
- ¹⁴ Să țineți Sabatul, căci el va fi pentru voi ceva sfânt. Cine îl va călca va fi pedepsit cu moartea; cine va face vreo lucrare în ziua aceasta va fi nimicit din mijlocul poporului său.
- ¹⁵ Să lucrezi șase zile; dar a șaptea este Sabatul, ziua de odihnă închinată Domnului. Cine va face vreo lucrare în ziua Sabatului va fi pedepsit cu moartea.
- ¹⁶ Copiii lui Israel să păzească Sabatul, prăznuindu-l, ei și urmașii lor, ca un legământ necurmat.
- ¹⁷ Acesta va fi între Mine și copiii lui Israel un semn veșnic; căci în șase zile a făcut Domnul cerurile și pământul, iar în ziua a șaptea S-a odihnit și a răsuflat.”
- ¹⁸ Când a isprăvit Domnul de vorbit cu Moise pe muntele Sinai, i-a dat cele două table ale mărturiei, table de piatră, scrise cu degetul lui Dumnezeu.

Pentru prima dată în Scripturi citim că Dumnezeu va umple o persoană cu Duhul lui Dumnezeu. Ce înseamnă aceasta? Bețaleel a fost dotat să se ocupe de partea estetică a cortului. El a fost umplut, adică echipat cu noi abilități, înțelegere și cunoștințe referitoare la lucrările necesare. În plus, Dumnezeu le-a dat lui Oholiab și multor altor meșteri același Duh pentru a ajuta la această lucrare.

În mijlocul acestei creativități, Sabatul lui Dumnezeu este prezent ca un semn între Dumnezeu și poporul Său, că Domnul îl sfințește. Aceasta înseamnă că respectarea poruncii a patra este asociată cu sfințirea. Ezechiel remarcă mai târziu: „Le-am dat și Sabatele Mele să fie ca un semn între Mine și ei, pentru ca să știe că Eu sunt Domnul, care-i sfințesc” (Ezechiel 20:12). Sabatul ne reamintește

că Domnul nu este doar Creatorul (Geneza 2:2,3), Răscumpărătorul și Dumnezeuul nostru (Deuteronomul 5:15; Marcu 2:27,28), ci și Sfântul nostru. El transformă oamenii prin prezența Sa; prin Duhul și Cuvântul Său, ei cresc pentru a reflecta un caracter iubitor, bun, altruist și iertător. Cel mai important cadou pe care Dumnezeu i l-a dat lui Moise a fost Decalogul (Exodul 31:18). Dumnezeu Însuși a scris și a dat cele două table de piatră cu cele zece precepte (Exodul 31:18; Deuteronomul 9:9-11). Aceste table urmau să fie așezate în Locul Preasfânt și în interiorul chivotului legământului, care era sub capacul ispășirii/tronul milei (Exodul 25:21).

Sintagma „capacul ispășirii/tronul milei” vine dintr-un cuvânt ebraic al cărui sens de bază este „a ispăși”. De ce ar fi așezat acest „tron al milei” chiar deasupra legii lui Dumnezeu? Ce speranță ar trebui să găsim în acest fapt?

Vineri, 5 septembrie

Un gând de încheiere

Suplimentar: Ellen G. White, Patriarhi și profeți, cap. 30

Cortul era un loc special unde se făcea ispășirea pentru păcatele marelui turisite ale poporului lui Dumnezeu. Era locul în care, într-adevăr, întru totul plan de mântuire fusese revelat, și încă în detaliu, copiilor lui Israel în timp ce se aflau în pustiu. Îndreptățirea, sfințirea și judecata erau toate învățate acolo. Fiecare jertfă animală arăta spre moartea Domnului Isus, spre iertarea păcatelor și, în cele din urmă, spre ștergerea acestora. Și, de asemenea, alături de jertfe era prezentă legea lui Dumnezeu, stând dardul de neprihănire.

„Legea lui Dumnezeu, cuprinsă în chivot, era marea regulă a neprihănitirii și a judecării. Legea îl condamna la moarte pe cel ce o călca, dar deasupra legii era tronul milei, pe care se manifesta prezența lui Dumnezeu și de unde, în virtutea ispășirii, păcătosului care se pocăia îi era acordată iertarea. Astfel, în lucrarea Domnului Hristos pentru mântuirea noastră, simbolizată prin serviciul de la sanctuar, «bunătatea și credincioșia se întâlnesc, dreptatea și pacea se sărută» (Psalmii 85:10)” (Ellen G. White, Patriarhi și profeți, p. 349).

Zilnic: Numeri 13 – 19; Ellen G. White, Faptele apostolilor, cap. 36

1. Ce fructe au adus iscoadele din țara Canaanului?
2. Cum Se arăta Domnul în chip văzut în mijlocul poporului?

3. Cine a zis: „Nu lucrez din capul meu”?
4. Cine trebuia să primească partea cea mai bună din daruri și zeciuială?
5. Cum i-a amăgit arhivărăjmașul pe iudei în vremurile apostolice și cum îi îndeamnă azi pe mulți preținși creștini?